

C. N. TEIANU

Licențiat în Drept

Științele Comerciale

din

ANVERS

D

14982

DESPRE LUX

TESTAMENTUL REGELUI CAROL

„Dăruiesc 600.000 lei nepoatei mele”
 „Principesa Maria a României, rugând”
 „totdeauna ca viitoarea Regină să”
 „combată luxul, care aduce prin chel-”
 „tueli nemăsurate atâtea nenorociri”
 „în familie”.

ARTE GRAFICE
 RAMURI
 SOC. ANONIMĂ
 CRAIOVA, 1915.

C. N. TEIANU

Licențiat în Drept
Licențiat în Științele Comerciale
din
ANVERS

~~Inv. A. 62. 178.~~

~~Inv. 14982.~~

322984

DESPRE LUX

TESTAMENTUL REGELUI CAROL

„Dăruiesc 600.000 lei nepoatei mele“
„Principesa Maria a României, rugând“
„totdeauna ca viitoarea Regină să“
„combată luxul, care aduce prin chel-“
„tueli nemăsurate atâtea nenorociri“
„în familii“.

20357.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

COMA.....

14982

CONTROL

PC 16/06

B.C.U. Bucuresti

C20357

CONFERINȚĂ

ȚINUTĂ CU OCAZIA CELEI DE A 33-a ANIVERSARE

A

SOCIETĂȚEI FUNCȚIONARILOR PUBLICI

1956

1961

D

Doamnelor și Domnilor,

Acum 33 ani câțiva oameni de inimă, dându-și mâna, au înființat Societatea Funcționarilor Publici, ridicând o pavăză pentru acei ce erau singurele victime izbite de furtuna timpurilor de prefacere, pândiți la toate colțurile de toate relele și speculați pentru toate nevoile. Aici s'a găsit balsamul alinării suferințelor celor ce rămăneau fără slujbă, s'a uscat lacrimile multor văduve și s'a dat pâine multor orfani. S'a muncit din răspuțeri, s'a strâns ban cu ban, și, pe lângă atâtea fapte bune, s'a înălțat aici la capul Bucureștilor acest Palat, pe frontispiciul căruia, între alte embleme, se reliefează și cuvântul de Sanatoriu, care dacă astăzi nu e amenajat, apoi mâine, *mâine când Carpații nu vor mai fi lanțul robilor, ci salba liberaților, nu mă îndoiesc că drapelul „Crucei Roșii“ va flutura și pe Palatul nostru.*]

Sala aceasta splendidă și scăldată în lumină, în loc de a mă intimida în teza ce am cinstea să v'o desvolt, îmi dă un argument și mai mult, căci ea este coroana muncii acelora ce cu tot dragul s'au devotat pentru clasa din care facem parte, este un simbol că prin muncă, unire și economie putem ajunge la ceea ce în aparență este lux, dar în realitate este răsplata bine meritată a acestor trei virtuți. Iată de ce cu atâta încredere îmi iau curajul să vă rețin câteva momente asupra delicatei chestiuni a luxului.

Toți cari suntem reuniți în această sală este imposibil ca în viața de toate zilele, în tren, în tramvaiu, pe

stradă sau la un teatru, la o serată sau aiurea, este imposibil, zic, să nu fi asistat la discuțiuni banale în general, dar foarte aprinse, asupra luxului, și în special asupra variatelor sale manifestări.

Nu despre luxul-reclamă voiu vorbi, din contră, acesta face parte din programul agențiilor de afișaj. Voiu vorbi despre luxul considerat din punct de vedere moral mai mult și mai puțin din punct de vedere economic, fiindcă n'a fost chestiune mai desbătută și totuși nu s'a ajuns a i se da o definiție care să împace pe acei ce au cercetat-o.

Opinia publică apreciază luxul după cheltuelile pe cari cineva le face. Natural că ar fi un criteriu, dar este un criteriu foarte rău, căci în cazul acesta luxul ajunge să se confunde cu risipa. Adevăratul criteriu nu este suma de bani cheltuită, din contră, este disproporția între cantitatea de bogăție sau de muncă consumată pentru satisfacerea unei anumite nevoi individuale și prin câteva exemple vom vedea care este sensul acestui criteriu.

O doamnă îmbrăcată într'o rochie care străluce prin eleganța croiei, fie că ar fi costat chiar câteva mii de franci, n'ar putea face obiectul unui lux, căci nici nu s'a lucrat mai mult și nici nu s'a întrebuițat mai multă stofă decât pentru o rochie obișnuită, dar dacă aceiaș doamnă își aplică peste această rochie și o dantelă, pentru care a trebuit un an de lucru, fără îndoială că luxul e necontestat.

Un lord, care face colecțiuni de tablouri, și tablouri cari se plătesc dela 10.000 lei în sus, nu poate fi acuzat de lux; azi, mâine sau mai târziu ele vor trece în patrimoniu! Statului și vor sporî unul din tezaurele de cultură ale popoarelor civilizate. Dar dacă acelaș lord transformă întinse terenuri de cultură în parcuri de vânătoare numai pentru plăcerea de a împuşca câțiva iepuri sau alt vânat, este chiar un abuz, fiindcă, de sigur, s'ar

fi putut hrăni câteva sute de oameni cultivând acest teren.

Ar fi nedrept însă să ne închipuim că luxul, sub forma risipei muncii și bogăției, este imputabil numai celor bogați, nici de cum, alături de acest lux este risipa celor săraci cari sunt o povară pentru societate. Pêrla pe care Cleopatra a aruncat-o în cupa sa și care valora peste 300.000 sesterți, nu însemnă nimic pe lângă sutele de milioane pe cari săracul le aruncă în paharul otrăvei alcoolice cu reflexe ademenitoare.

EVOLUȚIA LUXULUI.

Astfel lămurită definiția luxului, putem păși mai departe la evoluția luxului. Nu cred să fie o chestiune care prin trecutul său să prezinte un mai mare interes, *fiindcă frontiera luxului a fost și va fi mereu supusă rectificărilor*. Obiectele cari erau ieri în galeria luxului sunt azi în rafturile celui din urmă negustor, fiind consumați de prima necesitate. Așa a fost cu zahărul și cafeaua, oglinzile și covoarele, ceasornicele și pendulele, ba chiar și îmbrăcămintea de prima necesitate.

În drumul său luxul e caracterizat prin trei etape; *Luxul primei etape*, foarte simplu, consistă în gruparea în jurul unei persoane foarte bogate a o droaie de paraziți cari trăiesc pe spinarea sa. Așa către sfârșitul Evului Mediu, sub Iacob I, un ambasador avea o suită de 500 persoane, din cari 300 nobili. În anul 1812, înainte de incendiul Moscovei, erau palate cari aveau până la 1.000 camere numai pentru servitori.

Acest lux primitiv, deși se bucură de simpatiile și regretul multora, este absurd, nu aduce nici o rafinare în viață și nu face decât să flateze amorul propriu al câtorva, în schimb însă sustrăgea producțiunii și da pradă trândăviei și vișii o mulțime de oameni.

O altă față a acestui lux sunt ospetele monstre caracterizate mai mult prin cantitate decât prin calitate, ospete cari o duc zi și noapte, transformându-se în orgii. Economistul Roscher ne citează un eșantillon de asemenea ospăț. Cu ocazia cununiei lui Guillaume d'Orange, în 1561, se găseau 5.600 invitați, s'a consumat 4.000 băniși de grâu, 3.600 butoaie de vin și 1.600 de bere. Acest lux erà mai mult ocazional decât permanent, întru cât nu pătrundea întreaga țesătură a vieții, iar ca urme ale trecutului, Occidentul mai păstrează Carnavalul și Kermesa.

Un fapt este sigur, că în această primă etapă moda îmbrăcăminteii, mobilele și tot ceea ce azi fac confortul unei vieți pașnice au înțelenit multă vreme și am putea spune că au fost chiar neglijate cu desăvârșire. S'a dat în schimb preferință și toată atenția obiectelor cari se întrebuintau la ospete: vaselor de băut. Din dările de seamă ale inspectorilor domeniilor ce aparțineau lui Carol cel Mare lîngeria unei camere erà dintre cele mai modeste: 2 cearceafuri, un prosop și o față de masă.

Etapa II. Tonul acestui lux îl dă biserica și clerul din Anglia, prin introducerea vitrourilor și vestmintelor scumpe; urmează un întreg etalaj de bogății reprezentate prin obiecte ce sunt adevărate minuni de artă, și acei cari vor călători în Italia, Anglia, Franța și Olanda, se vor convinge de tezaurile pe cari timpurile anilor 1180—1567 le-au îngmădit.

In alte timpuri puteam să citez și Belgia, care până mai eri erà perla Occidentului, dar azi ruina se întinde peste ea și tezaurile ei de muncă și cultură au pierit pradă flacărilor.

Existența individuală, însă, chiar a celor mari, cum îi numim noi azi, erà meschină, și acelaș scriitor ce vi l-am citat mai sus, Roscher, ne spune că în secolul XV femeea lui Carol VII erà singura franțuzoaică care posedà două cămăși de olandă; iar în secolul XVI de multe ori

s'a întâmplat în lumea princiară ca obiectul cadourilor să fie cămășile.

De sigur, în această epocă încă grosolană și săracă, luxul e mai mult o paradă, care nu are nimic comun cu satisfacția continuă și individuală.

ETAPA AVÂNTULUI INDUSTRIAL.

Altul este luxul popoarelor civilizate, inteligente, judicioase și prospere; el privește mai mult confortul sau eleganța și satisfacțiile artistice, iar nici de cum somptuozitatea și magnificența.

Luxul acesta îmbrățișează și pătrunde întreaga viață și se întinde peste toate clasele poporului. Industria ia avânt, și în jurul acelor ce erau înconjurați numai de paraziți se ridică o clasă onorabilă de muncitori și meseriași.

Prosperitatea industrială izgonește tot cecece eră distincție exterioară, perucile zboară și părul nu se mai pudrează. Luxul acestor timpuri prospere și democratice pătrunde prin gradații multiple și infinite toate clasele poporului, fiindcă se compune din obiecte durabile și permanente, cari fac satisfacția întregii vieți, nu prezintă nimic de imoral, ba, din contră, este o manifestare caracteristică a popoarelor industriale și prospere.

Ceva mai mult, tendința acestor popoare de a duce o viață mai variată, de a se nutri mai bine și a se îmbrăca mai cu gust, dacă vreți chiar de a se distra prin cât mai multe mijloace, constituie un excelent stimulent al industriei și o piedică pentru înțelenirea spiritului omnesc, care prin frământările lui trebuie să aibă ca deviză în acest crâmpeiu de viață totdeauna Excelsior.

Și nu ne vom putea da seama nici odată de satisfacțiile vieții pe care o ducem decât numai când ne întoarcem privirile către trecut, spre a-l lua ca termen de comparație.

In adevăr, ni se pare natural să mâncăm carne proaspătă în fiecare zi, este un lucru așa de comun că surpriza n'ar fi decât numai când n'am mânca. Ei bine, nu mai departe decât către sfârșitul secolului XVII Englezii, poporul cel mai prosper din Europa, nu mâncau carne decât de două ori pe săptămână, și *pentru a reliefa și mai bine prăpastia dintre viața orașului și viața țăranului nostru, și notați bine că suntem în secolul al XX-lea, se pot număra satele din țara românească în cari se taie vite numai odată pe săptămână.*

Ovăzul a fost mult timp cereala obișnuită în Europa pentru hrana omului. Sub Enric IV, în Franța, zahărul și ceaiul se vindeau la farmacie.

Așa dar, luxul popoarelor industriale și prospere are de obiect mai mult locuința și interiorul ei prin crearea instalațiilor permanente, cari fac viața mai dulce. Dintr'un adăpost, altădată, avem azi, așa putea zice, o locuință comodă, plăcută și însuflețită prin atâtea obiecte cari de cari mai interesante și prin amintirea ce o păstrează și prin valoarea ce o au.

Pentru a aprecia acest adevăr, pentru a aprecia luxul vieții noastre, nu avem nevoie să cercetăm nici viața epocii de piatră și nici locuințele trogloditilor, nu, să luăm o colibă a unui țăran, și câmpul acesta de investigație e foarte larg.

Ce vom vedea? Acolo în acea cutie își toarce viața firul ei fără prea multă deosebire de coșarea animalelor, cele mai multe având drept pardoseală pământul clisos, cunoscut sub denumirea de humă. Fără lumină, fără aer, într'o căldură înăbușitoare își duc viața, Dumnezeu știe cum, în lunile de iarnă, bătrâni, tineri și copii de lapte și ies în primăvară mai ofiliți decât florile ținute în beciu. *Dacă cineva ar călca pragul unei colibe în timp de iarnă i-ar fi imposibil să reziste în acea atmosferă, întrucât cei mai mulți n'au gustat decât parfumul serelor când termometrul arată 15 grade sub zero.*

Am făcut această comparație pentru a evidenția că ceiace noi posedăm în casa noastră, strict necesar pentru viața care o ducem, este lux față de ceiace posedă o colibă. Este un lux moral necesar cu o singură condiție, ca exemplul să se răspândească în toate straturile societății, și exemplul trebuie să plece tot de sus, căci *nu se poate concepe egalitate civilă și de raporturi sociale decât înălțând până la noi pe acei ce sunt talpa țării.*

Luxul modern, cel puțin acela care nu este depravat, consistă mai ales în obiectele durabile și cu mult superior luxului manifestat prin obiecte pasagere.

O altă caracteristică a luxului modern este că dacă manifestarea lui privește mai mult locuința, amenajând-o cât mai mult, apoi în ce privește îmbrăcămintea omului, și notați bine numai a omului, este și va rămâne pentru multă vreme foarte modestă.

S'au dus manșetele de dantelă și jabourile pe cari le purtă burghezimea de odinioară și s'au înmormântat pentru totdeauna, fără teamă de reînviere.

La o reprezentație de teatru dacă vom cerceta pe toți bărbații din sală, de sigur că vor fi din toate straturile sociale, ne va fi imposibil să judecăm după exteriorul lor cari sunt bogați și cari sunt săraci.

Luxul pe care l-am descris, și care îmbrățișează mai mult căminul, este legitim și chiar recomandabil. Luxul acesta este opera femeii, și am putea spune fără greș, că din farmecul aranjamentului se deduce fără contest și dragul ce-l poartă casei și liniștea ce domnește.

Luxul acesta judicios nu prezintă nimic condamnabil, din contră, este un fel de rezervă pentru cazuri neprevăzute și timpuri grele.

Ceiace este condamnabil este luxul stratului social decadent, fiindcă orice țară sau orice popor, oricât de solid ar fi, are și poșghița de decadență.

Luxul acesta decadent are un caracter imoral și

morbid, fiindcă în loc să corespundă unor nevoi naturale și normale, fizice sau intelectuale, constă numai în căutarea plăcerilor și obiectelor foarte scumpe, fără altă considerațiune decât că sunt scumpe și numai pentru satisfacerea unei vanități. *Și nu se poate spune în deajuns cât e de degradator și blamabil, căci din această răs-pântie pleacă calea largă a desfrâului.*

Trecutul, și în special Romanii, au practicat acest lux detestabil, bine înțeles că mă refer la timpurile de decadență, și dacă în drumul vieții veți vizita Pompeii și muzeul din Neapole, vă veți îngrozi până la ce grad de desfrâu deplorabil împinsese viața de lux și de plăceri pe poporul care stăpânise lumea.

Trecutul însă doarme, și dacă îi turburăm liniștea este numai pentru a ne călăuzi pașii și a evita greșelile în cari am putea cădea și noi.

Este adevărat că gusturile timpurilor noastre nu sunt așa de pervertite de fantezii morbide, dar de câțiva ani se observă în anumite straturi sociale, acelea cari își fac o profesie de debitanți de lux și de spirit decadent, o anumită predispoziție de a căuta să uimească și chiar să umilească mulțimea prin extravaganța lor. Neapărat că luxul acesta este un triumf impertinent al bogăției asupra mediocrității ce o înconjoară, iar morala și religia au câmpul liber pentru a-l blama, cu atât mai mult cu cât *chestiunea luxului nu este decât o față care înăsprește și mai mult o altă chestiune, aceia a inegalităților sociale.*

Am spus însă că luxul timpurilor moderne, în ceiace privește bărbatul, este caracterizat printr'o uniformitate și modestie absolut contradictorie cu prosperitatea industrială; nu tot așa este și pentru femei.

Femeia este deținătoarea celui mai mare tezaur în desvoltarea și progresul unui popor, și dela educația ce i se dă depinde dacă copiii de azi vor putea dobândi toate virtuțile cetățenilor de mâine.

Prin constituția țării noastre s'a stabilit bazele democrației, abolindu-se titlurile de nobleță, și s'a spus hotărît: sărac sau bogat, țăran sau boier, cu toții sunteți egali înaintea legilor, iar de acum încolo, dela Dorohoi la Mehedinți, nu sunteți decât cetățeni.

Liberi de orice amestec străin în gospădăria noastră, să vedem unde am ajuns în chestiunea care ne interesează?

Industria casnică era odinioară podoaba satelor, iar pitorescul portului țăranesc, admirat de toți străinii și care în zilele de Duminecă și sărbători dau horei din sat acel farmec necunoscut în alte țări, a fost pe nesimțite înlocuit cu haine albastre, cum zic ei îmbrăcăminte de târg.

În lunile de iarnă femeile și fetele lucrau pe întrecute la costumul pe care aveau să-l îmbrace la horă în zilele de Paști. În special ziua doua era o adevărată expoziție de costume, cari te-ar fi pus în încurcătură neștiind cui să dai premiul, fiindcă toate meritau o distincție. Ochiuși alunecau ici pe o maramă lucrată în fir, colo pe cămășile numai râuri, sau zăvelca numai fluturi, și hora se legăna ca o adiere plăcută în zăngănitul lăutarilor și într-o defilare nesfârșită de costume pitorești. Azi totul s'a dus și luxul, care deopotrivă bântue și satele s'a strecurat până și în căsuța ultimului muncitor. *Te doare sufletul când vezi ușurința cu care s'a desprețuit cel mai frumos port național din câte sunt și mai cu seamă că portul național este o reliquă a trecutului, care constituie mândria oricărei țări civilizate.*

Cauzele cred că sunt două :

În primul rând este o falsă civilizație sau mai bine zis o falsă concepție a civilizației dela noi. Satele, din contactul lor cu orașele, au împrumutat tocmai superficialul, fiindcă în orașe, în general, și în pensionate în special, educația a fost dată în disprețul vieții dela țară, pe care profesoarele de ocazie, și în general marfă de import, n'au cunoscut-o, pentru că n'au trăit-o. După o spoială de

câțiva ani fata se înstrăină cu desăvârșire de viața unde văzuse lumina, iar pe deasupra o literatură lascivă care e turbură moralul și le pervertea sufletul, le-a pierdut pentru societate și pentru familie.

Un alt motiv, și cel mai important, este părăsirea satelor de către boieri și stabilirea lor în oraș. Din acel moment satele au intrat pe mâini vitrege, iar pe de altă parte viața orașelor a ruinat pe mai toți boierii propri-etari, cari ne mai putând face față împrumuturilor contractate, moșia li s'a vândut.

Am ajuns, în sfârșit, la oraș. Aici vârtejul este amețitor și se pare că infiltrația străină ne-a adus pe marginea prăpastiei.

Duceți-vă la așa zisele serate de binefacere unde intrarea este 10 lei de persoană, duceți-vă la așa zisele serbări și reprezentații cu scop extrafilantropic puse sub patronajii înalte și veți avea ocazie să vedeți cel mai viu tablou al luxului decadent. Veți crede că sunteți în țara făgăduinței și fiecare spectator va avea cel puțin aerul unui exploatator al minelor de diamant sau mai știu eu ce din alte Continente. Se svârle banul cu o ușurință extraordinară și punga este larg deschisă pentru toate surprizele organizatoarelor, fără un mijloc de control, iar aceiași pungă, nici iarba fiarelor, care se zice că e miraculoasă, nu se mai deschide când e vorba să svârle un ban nenorociților, cari tremură la ușa localurilor de reprezentații luxoase.

Imi place eleganța, dar n'o pot admira decât în ansamblul corectitudinii; îmi place viața veselă, dar numai când are sub aripa ei protecția suferinșilor.

Am putea să prelungim la infinit cortejul comparativ al luxului și suferinței, căci în nici o materie câmpul investigațiilor nu este mai larg, dar *voi căuta să trag concluzia cuvintelor cari încheagă o viață de 48 de ani de observații într'o epocă de prefacere, cu-*

vintele din testamentul Regelul României Mici, a căror autoritate în această materie nimeni nu o va clinfi cu nimic, fiindcă cine altul mai bine de cât El, ar fi putut prinde nota adevărată din cortejul acelor ce 48 ani au defilat pe dinaintea lui :

«Dăruiesc 600.000 lei nepoatei mele Principesa Maria»
 «a României, rugând totdeodată ca viitoarea Regină să»
 «combată luxul care aduce prin cheltueli nemăsurate atâ-»
 «tea nenorociri în familii».

De sigur că lecția pe care ne-a dat-o este o lecție regală, fiindcă sunt sigur că Regele acesta, cumpătat în viața lui, nu putea să găsească un mai bun prilej de înfierare a tot ce văzuse, decât dându-ne semnalul revoltei contra unui lux care a degenerat.

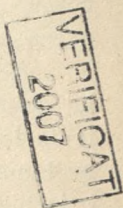
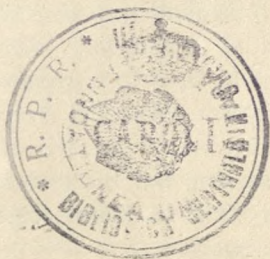
In adevăr, este ceva ne mai pomenit și nicăeri ca în țara noastră contrastul nu este așa de mare între răsăfași ai soartei și proletariatul desmoștenișilor, e ne mai pomenit, zic, ca în loc de o societate pentru protecția omului avem Societatea Protecției Animalelor.

Ce rost mai au preoții în țara noastră dacă femeile se ocupă de ortodoxism, îmi închipui că leturghia dela 4 ceasuri și serviciul divin de Duminecă nu sunt decât o anexă a rolului lor social.

N'ași putea închea fără ca să relievez cu acest prilej meritul pușinelor femei și cari sunt institutoarele; lupta lor este cea mai grea, fiindcă pe lângă rezervoriul de bunătate încearcă o mulțime de neplăceri din cauza defectuoasei organizări, din punct de vedere social, a învățământului primar, totuși trebuie să o spunem fără înconjur că nu merită decât omagiu pentru greul rol social și un apel: Stârpiți din rădăcină germenii răi ai vanității și luxului, iar cu dragostea d-voastră încălziți pe micuții lipsiți cu desăvârșire de lucrurile cari altora sunt hărăzite din belșug.

Femeia este destinată să fie cheia casei și tezaurul tuturor virtuților, dela modul cum își va înțelege menirea în societate va depinde și vigoarea cetățenilor de mâine, și noi Români nu avem altă dorință decât să vedem în locul arbitrelor eleganței numai Cornelii, cari să strălucească prin singurele juvaere: Copiii lor.

VERIFICAT
2017